

УДК 336.226.211(470) «1914/1918»

**ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ РОСІЙСЬКОЮ ОКУПАЦІЙНОЮ ВЛАДОЮ НА ТЕРЕНАХ ГАЛИЧИНИ І БУКОВИНИ
В ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

С.В. Орлик

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто становлення та організаційні засади фінансового управління російською окупаційною владою під час вторгнення на територію Галичини і Буковини в період Першої світової війни. Розглянуто компетенцію всіх гілок окупаційної військової та цивільної адміністрації в галузі фінансів. Досліджено нормативно-правове забезпечення процесу створення Управління фінансовими справами Галичини і Буковини як спеціального фінансового органу. Розглянуто структуру, завдання, права та обов'язки Управління фінансовими справами Галичини і Буковини. Звернуто увагу на особовий склад та кваліфікацію кадрів фінансового управління. Особливо акцентовано на компетенції фінансових органів окупаційної влади в реалізації податкової політики Російської імперії на захоплених під час війни територіях Західної України. Визначено роль, фаховий склад, підзвітність, завдання, функції, права та обов'язки окружних фінансових інспекторів. Розглянуто особливості формування фінансових органів під час першої та другої окупації російськими військами Галичини і Буковини.

Ключові слова: Галичина, Буковина, Управління фінансовими справами, Перша світова війна, окружні фінансові інспектори, фінансові контролери, військово-окружний контролер, секвестр, податкова політика.

Постановка проблеми. Російська імперія у Першій світовій війні виступала країною-агресором, яка, на пер-

ший погляд, була готовою (у фінансовому плані) до вступу у війну, але їй вдавана фінансова стабільність руйнувалася буквально в перші місяці війни. Попри здавалося б значний золотий запас імперська фінансова система виявилася вразливою й нестабільною. Перша світова війна стала відповідальним іспитом на життєдіяльність для самодержавного режиму, його економічної системи та збройних сил.

Перед урядом Російської імперії поставало питання пошуку необхідних фінансових ресурсів та вироблення нової фінансової політики. Обрану фінансову політику російські можновладці реалізовували не лише в межах імперії, а й на окупованих територіях, зокрема в Галичині та Буковині. В даному регіоні для її реалізації російською окупаційною владою було створено власну систему органів фінансового управління.

Аналіз публікацій і досліджень. Проблеми діяльності російських окупаційних органів управління в Галичині та Буковині різною мірою розглядалися багатьма українськими істориками, такими як І. Берест [1], В. Великочий [2], В. Глизнер [4], І. Льницький [5], І. Кучера [7], М. Литвин [8], І. Лозинська [9], В. Любченко [10], О. Мазур [11], О. Реєнт [13] та ін. Неоціненний внесок у джерелознавство питань дослідження російських органів управління Галичини і Буковини періоду Першої світової війни належить відомому вітчизняному вченому Георгію Папакіну. У своїй статті «Джерела для дослідження історії Російських органів управління Східною

Галичиною та Південною Буковиною під час Першої світової війни (1914–1917)» [12] ним було вперше проаналізовано довідкові видання українських архівів та українську мемуаристику з питань створення та функціонування російських тимчасових регіональних державних інституцій на окупованих Російською імперією у період Першої світової війни західноукраїнських землях.

Джерельну базу дослідження склали фонди Центрального Державного історичного архіву України у м. Києві – фонд 377 «Управління по фінансових справах Військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни». Цей фонд містить один опис із 175 одиницями збирання. Його можна вважати недостатнім, оскільки він стосується лише періоду 1916–1918 рр. Проте частину документів щодо створення та діяльності Управління фінансовими справами при Військовому генерал-губернаторові Галичини періоду 1914–1915 рр. можна знайти у фонді 361 «Канцелярія Військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни». Основні напрямки діяльності Управління військово-окружного контролера у галузі фінансів та взаємодію з Управлінням по фінансових справах розкриває фонд 378 «Управління Військово-окружного контролера при Управлінні Військового генерал-губернаторства».

Результати досліджень. Питання фінансового управління на окупованих територіях було важливим і складним. Усі гілки влади російського окупаційного режиму мали певну компетенцію у реалізації фінансової політики уряду Російської імперії. Так, основним нормативно-правовим актом, який діяв на

території окупованої території Східної Галичини і Буковини, врегульовував механізм управління краєм і встановлював повноваження військового генерал-губернатора, губернаторів, начальників повітів, було Тимчасове положення про управління областями Австро-Угорщини, зайнятими по праву війни [3]. У досліджуваному нами періоді це Положення існувало у двох редакціях: від 19 серпня 1914 р. та 3 липня 1916 р.

У фінансовій сфері надавалися такі права зазначеним посадовим особам Військового генерал-губернаторства [3]:

- Військовому генерал-губернаторові: а) визначати час, коли належить стягувати податки, зменшувати і списувати їх, запроваджувати нові податки і збори у порядку, визначеному п.10 ст.97 Положення про польове управління військ; б) встановлювати види натуральних повинностей і залучати до їх виконання населення у порядку обов'язкових постановов.

- Губернаторові: а) затверджувати довідкові ціни; б) забезпечувати нагляд за стягненням різного роду податків і зборів та наданням можливості їх відтермінування і сплати частинами.

- Начальнику повіту: а) затверджувати різного роду платежі («такси») за погодженням із губернатором; б) надавати різного роду дозволи, квитки, посвідчення й т.п., якщо право на їх видачу буде надане йому губернатором; в) перебирати у своє відання все залишене австрійським урядом і ворожим військом казенне рухоме й нерухоме майно та очікувати від губернатора особливих розпоряджень щодо його використання.

Що стосується спеціальних фінансових органів, відповідно до п. 18 вищезазначеного Положення, права та обов'яз-

ки управліннь Державного майна та по Фінансових справах визначалися спеціальними положеннями, які затверджувалися у порядку, викладеному у пункті 3 ст. 28 Положення про польове управління військами.

Отож, як і будь-яка державна інституція, новостворюваний фінансовий орган мав функціонувати на підставі певного нормативно-правового акту, що затверджувався в установленому порядку, – Положення чи Правил. Канцелярією Військового генерал-губернатора Галичини було розроблено пакет установчих документів щодо створення спеціальної установи під назвою «Тимчасове Управління фінансовими органами Галичини й Буковини». До зазначеного вище пакету документів належали: проект Тимчасових правил про управління фінансовими справами Галичини й Буковини, Тимчасовий штат управління фінансовими справами Галичини і Буковини при Військовому генерал-губернаторові, а також пояснювальна записка щодо системи оподаткування, яка діяла за австрійської влади, з коротким аналізом податкових надходжень за останній передвоєнний 1913 р. та окресленням економічного стану Галичини і прогнозами податкових надходжень на майбутнє. Вже 3 листопада 1914 р. ці документи було відправлено до Головного начальника постачань армії Південно-Західного фронту для подальшого затвердження Верховним головнокомандувачем [16, арк.1–4]. Тимчасовими правилами про управління фінансовими справами Галичини і Буковини визначалося, що до обов'язків цього органу відносилися: загальне відання всіма державними податками і зборами, в тому числі й тютюновою монополією; здійснення нагляду за повнотою та своєчасністю надходжень

державних податків; організація і ведення податкового обліку та звітності; збір статистичних даних, розробка пропозицій і запитів щодо фінансового устрою Галичини і Буковини. Також цим документом затверджувалася структура фінансового органу, його підзвітність, взаємозаміна у разі відсутності уповноваженого керівника, механізм взаємодії з державними та іншими установами й організаціями. Зазначені Тимчасові Правила були спрощеними і примітивними, тому залишався поза увагою ряд важливих питань фінансового адміністрування. Складається враження, що вони розроблялися поспіхом, без участі відповідних спеціалістів у галузі фінансів. Тому цілком вказувалося, що зазначений проект Тимчасових Правил не було представлено на підпис Верховному Головнокомандувачу, а повернуто 11 грудня 1914 р. на доопрацювання з певними побажаннями та зауваженнями. Головний начальник постачань армії Південно-Західного фронту у листі до Військового генерал-губернатора Галичини зазначав, що в тексті Тимчасового Положення необхідно деталізувати перелік державних податків, механізм їх стягнення, конкретизувати порядок здійснення контролю за надходженням та збереженням податкових коштів. При цьому вказувалося, що прямі податки, такі як прибутковий, поземельний, поромовий, необхідно стягувати за австрійським законодавством. Щодо акцизних зборів, то їх пропонувалося стягувати відповідно до переліку підакцизних товарів, визначених у Російській імперії, а не попередньою владою, при цьому підвищити ставки акцизів до рівня російських. Додатково було запропоновано ввести промисловий податок, гербовий збір та інші дозвільні збори за ро-

сійським імперським законодавством, адже їх не існувало в Австро-Угорській імперії [16, 35–35 зв.]. Такий стан речей суперечив вимогам IV Гаазької Конвенції «Про закони і звичаї суходільної війни», прийнятої 18.10.1907 р., а саме статті XLVIII, де зазначалося, що в разі, коли «неприятель стягує на зайнятій ним території встановлені на користь Держави податки, мита і грошові збори, то він зобов'язаний здійснювати це, по можливості, відповідно до існуючих правил оподаткування та розкладки їх, при цьому на нього покладається обумовлений цим обов'язок нести витрати на управління зайнятою територією, в розмірах, в яких мав обов'язок до цього законний Уряд» [6]. Тобто, згідно з нормами міжнародного права, закріпленими у згаданій Конвенції, російська окупаційна влада була «неприятелем», який при оподаткуванні місцевого населення мав застосовувати податкове законодавство тієї країни, землі якої завойовані, і який залишався де-юре «законним Урядом». Таким чином, російський військовий високопосадовець, керуючись логікою окупанта і не враховуючи норм міжнародного права, пропонував не лише залишити австрійські податки в повному обсязі, а й розширити перелік підакцизних товарів та збільшити існуючі ставки акцизів до рівня російсько-імперських, а також додати й нові податки, які стягувалися в Російській імперії, з метою «зрівняти населення нової окраїни з корінним населенням імперії» [16, арк. 35–36].

Оскільки стягнення державних податків відбувалося за посередництва міських магістратів і сільських гмінних управлінь, які несли певні витрати на вручення повідомлень про сплату податків, отримання, збереження і зарахування сум податків до казначейства

та інші канцелярські потреби, то у пояснювальній записці до проекту Тимчасових правил пропонувалася певна компенсація, а саме залишати місцевим установам 5% від суми стягнутих податкових платежів [16, арк. 24 зв.].

До розробки основних розділів наступного проекту Тимчасового Положення було залучено Головного скарбника Південно-Західного фронту та відряджених спеціалістів Міністерства фінансів. Результати цієї роботи були представлені на затвердження Верховному Головнокомандувачеві 2 квітня 1915 р. [17, арк. 11]. У цьому проекті Тимчасових Положень чітко простежується підпорядкування Тимчасового Управління по фінансових справах виключно Військовому генерал-губернаторові Галичини: «Уповноважений по фінансових справах Військового генерал-губернатора Галичини підпорядковується безпосередньо Військовому генерал-губернатору і виконує його розпорядження» [16, арк. 30]. У структурі Управління передбачалося двоє помічників Уповноваженого по фінансових справах: один відав прямими державними податками, другий – непрямыми державними податками і зборами. Даним Положенням уперше визначалися обов'язки фінансових інспекторів у сфері контролю за нарахуванням, стягненням та зарахуванням податкових платежів і «вивченням округу в економічному та фінансовому відношеннях», подання відповідної звітності [16, арк. 32].

Упродовж семи місяців окупації території Галичини і Буковини питання про те, які ж саме державні податки і в якому порядку необхідно стягувати з місцевого населення, залишалося не вирішеним й перебувало на рівні рекомендацій та обговорень різних підхо-

дів. Тому важливим розділом цього Положення став довгоочікуваний розділ другий – «Про державні податки та збори та порядок їх стягнення», який пролив світло на дане питання, хоча, по суті, не відступав від логіки окупаційного режиму.

Що стосується Тимчасових Штатів Управління фінансовими справами, то перший проект цього документа, який було подано 3 листопада 1914 р., виявився досить обмеженим і навряд чи міг повною мірою забезпечити можливість виконання Управлінням покладених на нього функцій через малу чисельність пропонованого особового складу. Незважаючи на це, 20 грудня 1914 р. зазначений проект Тимчасових Штатів було представлено на затвердження Верховному Головнокомандувачу [16, арк. 18]. Увесь штат новоствореної фінансової установи складався з 10 штатних одиниць й невизначеної конкретно кількості контролерів (табл. 1). Керівною в Управлінні фінансовими справами

була встановлена посада Уповноваженого Військового генерал-губернатора по фінансових справах Галичини й Буковини з присвоєним йому IV класним чином та жалуванням у сумі 3336 руб. річного окладу з «порційними» на харчування в розмірі 3336 руб. на рік.

Для найму писарів виділялося додатково по 225 руб. на місяць. Крім того, дозволялося брати вільнонайманих писарів з окладом біля 50 руб. на місяць. Сім'ям зазначених у цьому штаті класних чинів виплачувалися квартирні кошти. Витрати по службових поїздках зазначеним у штаті класним чином виплачувалися у загальному порядку.

На канцелярські та господарчі витрати Управлінню фінансовими справами Галичини і Буковини виділялося 150 руб. на місяць, а на оснащення канцелярії Тимчасового управління одразу надавалася одна тисяча рублів.

Таблиця 1

Тимчасовий штат Управління фінансовими справами Галичини та Буковини при Військовому генерал-губернаторові (грудень 1914 р.) [16, арк. 2]

Найменування посад	Кількість осіб	Річні оклади (кожному) з відповідними вирахуваннями, руб.		Клас посади	Розряд пенсій
		Жалування	Столові		
Уповноважений Військового генерал-губернатора по фінансових справах Галичини і Буковини	1	3336	3336	IV	II
Помічники Уповноваженого	2	2000	2000	V	III
Чинovníки з діловодства, рахівництва й доручень	6	1100	1100	VI	III
Контролери	–	495	495	VIII	VI
Журналіст	1	495	495	VIII	VI

Особи, призначені на посади за да-ним штатом, мали право повернутися після закінчення військових дій на раніше займані посади при умові, якщо не отримають нових призначень. За-

значені вище посади не повинні були займатися іншими особами до закінчення війни, а якщо і займалися, то такі особи вважалися виконувачами обов'язків та отримували платню за цими

посадами як за вакантними. У випадку, коли призначені за наведеним вище штатом спеціалісти за своїми попередніми посадами отримували більшу платню, ніж ту, що надавалася їм за новою штатною посадою, то за ними зберігалася відповідна попередня платня [16, арк. 2–2 зв.].

Після повернення документів на доопрацювання відповідні спеціалісти Канцелярії Військового генерал-губернатора разом із відрядженими спеціалістами Міністерства фінансів детальніше розібралися зі складними функціями та завданнями, які необхідно було виконувати новоствореній фінансовій установі, та склали новий, удосконалений та розширений, проект Тимчасового штатного розпису (табл. 2). Таким чином, штатна кількість установи зага-

лом зросла – з 10 до 42 штатних одиниць особового складу. При цьому було додано десять посад окружних фінансових інспекторів, кожному надано по одному помічникові й діловоду, передбачено посаду землеміра й чотири посади для бухгалтерів. Разом з тим посадовий річний оклад та столові для посади Уповноваженого Військового генерал-губернатора по фінансових справах Галичини і Буковини було знижено з 3336 руб. до 3000 руб., а також для посад його помічників – з 2000 руб. до 1980 руб. Збільшено річні оклади та розміри столових виплат контролерам з 495 руб. до 600 руб. Розширено загальне фінансування установи на канцелярські та потреби з облаштування новоствореної установи.

Таблиця 2

**Штат Тимчасового Управління фінансовими справами
Галичини та Буковини на 1915 рік [16, арк. 21]**

Найменування посад	Кількість осіб	Річні оклади з відповідними вирахуваннями, руб.		Клас посади	Розряд пенсій
		Жалування	Столові		
Уповноважений Військового генерал-губернатора по фінансових справах Галичини і Буковини	1	3000	3000	IV	II
Помічники Уповноваженого	2	1980	1980	V	III 1ст.
Керівник канцелярії	1	1100	1100	VI	III
Чинovníк з особливих доручень	2	900	900	VII	V 2ст.
Бухгалтери	4	900	900	VII	V 1ст.
Землемір	1	900	900	VII	V 1ст.
Журналіст	1	495	495	VIII	VI
Окружні фінансові інспектори	10	1750	1750	VI	III 2ст.
Помічники інспекторів	10	900	900	VII	V 1ст.
Діловоди при інспекторах	10	750	750	VII	V 1ст.
Контролери		600	600	VIII	VI

У примітках до Штату зазначалося, що Тимчасовому Управлінню фінансовими справами додатково виділяється:

- для найму позаштатних писарів – 300 руб. на місяць;

- на канцелярські та господарчі витрати і для найму кур'єра – 300 руб. на місяць;

- на оснащення приміщення – 2000 руб. одноразово;

- окружним фінансовим інспекторам для оснащення канцелярій – 150 руб. одноразово кожному, на канцелярські витрати й на різне – 75 руб. на місяць кожному, помічникам інспекторів на канцелярські витрати – 50 руб. на місяць кожному;

- контролерам у випадку доручення їм віддалених ділень видавалося на роз'їзди по 25 руб. на місяць кожному.

Аналогічно з першим варіантом проекту штатного розпису сім'ям класних чинів надавалися квартирні гроші. Витрати по службових поїздках зазначеним у штаті класним чинам виплачувалися в загальному порядку [16, арк. 21–22].

Призначеним за цим штатом особам залишалося право повернутися після закінчення військових дій на раніше займані до війни посади на тих же умовах, що й у згаданому вище першому варіанті проекту штатного розпису.

В обох варіантах Штатів Тимчасового Управління фінансовими справами Галичини й Буковини не зазначалася кількість контролерів, оскільки Військовому генерал-губернатору в Галичині надавалося право призначати їх за потребою.

Російська окупаційна влада під час другої окупації Галичини й Буковини у червні 1916 року, керуючись досвідом попереднього вторгнення на територію Австро-Угорщини, визнавала, що має справу зі «своєрідним укладом економічних відносин, доволі розвинутим господарським життям, складною і значною мірою відмінною від російської податковою системою, зосередженням у руках Держави окремих галузей господарства у сфері виробництва й торгівлі» [17, арк. 11зв.]. За словами Міністра фінансів П.Л. Барка, питання про утворення фінансових

органів для вказаного регіону вимагало дуже серйозного ставлення, а «досвід управління у 1914–1915 рр. зайнятими по праву війни австро-слов'янськими землями показав, наскільки складною виявляється ця справа і якої великої обережності вона потребує. Серед різних справ, які виникають, одними з найбільш складних є, безперечно, задачі фінансового управління» [17, арк. 11зв.]. Дізнавшись про те, що 3 липня 1916 р. без узгодження з позицією фінансового відомства було оголошено наказ Начальника Штабу Верховного Головнокомандувача № 895, яким затверджувався черговий Тимчасовий штат Управління по фінансових справах Військового генерал-губернаторства із запровадженням лише 6 посад (враховуючи й посаду начальника Управління) із суттєво зниженими розмірами окладів і неправильно встановленими класами посад (табл. 3), міністр фінансів П.Л. Барк звертається до Верховного Головнокомандувача з ґрунтовною довідкою про необхідність термінового призупинення дії даного наказу та перегляду зазначених вище Тимчасових штатів Управління фінансового відомства.

Значне скорочення штатів зазначеного управління, ймовірно, було прийнято з метою економії коштів «попри заперечення, які висловлювалися при обговоренні цієї справи у спеціально створеній за розпорядженням Головнокомандувача арміями Південно-Західного фронту комісії представником Міністерства фінансів – Головним скарбником Південно-Західного фронту» [17, арк. 12]. У своїй довідці Міністр фінансів пропонував: «а) надати можливість Міністерству фінансів, за погодженням з генерал-губернатором Галичини, відрядити в захоплені по праву

війни області Австро-Угорщини особливого уповноваженого для відання справами фінансового управління та

розробки плану фінансового господарства з трьома помічниками й необхідною кількістю наданих у його

Таблиця 3

Тимчасовий Штат Управління фінансовими справами військового Генерал-Губернаторства від 3 липня 1916 року [14]

Найменування посад	Кількість осіб	Річні оклади з відповідними вирахуваннями, руб.		Клас посади	Розряд пенсій
		Жалування	Столові		
Начальник управління – уповноважений при генерал-губернаторові від Міністерства фінансів	1	2000	2200	V	III 1 ст.
Чиновник з особливих доручень	2	700	770	VII	V
Секретар	1	900	900	VII	V 1 ст.
Окружні фінансові інспектори	2	1500	1650	V	III 1 ст.

розпорядження чинів..., і б) покласти на зазначеного особливого уповноваженого розробку положення про управління фінансовими справами у вказаних областях та штату цього управління...» [17, арк. 13]. Другого серпня 1916 р. на документі з'явилася резолюція Начальника Штабу Верховного Головнокомандувача: «погоджуючись з викладеним, прошу взаємодіяти з П.З.Ф.», а 19 серпня на цьому ж документі фіксується резолюція Військового генерал-губернатора Ф. Трепова – «цілком прийнятні пропозиції Барка» [17, арк. 11]. Таким чином, Міністерство фінансів взяло під свій контроль створення та функціонування фінансового управління на окупованих територіях Галичини й Буковини та мінімізувало (наскільки це було можливо) вплив військової адміністрації на його роботу. Оперативно, 5 серпня 1916 р., телеграмою за підписом Міністра фінансів Барка було рекомендовано погодити «на правах Уповноваженого Міністерства фінансів для керівництва Управлінням і розробкою фінансового господарства кандидатуру керуючого Самарською Казен-

ною Палатою, статського радника Миколау Чамова, а його помічниками пропонувалося призначити податного інспектора з міста Лодзі, колезького асесора Кочаровського та окружного наглядача Подільської губернії, колезького радника Гуменного, які набули значного досвіду роботи під час перебування у відрядженні та виконання обов'язків працівників фінансового управління в Галичині у 1914–1915 рр. [17, арк. 1]. Звичайно, надалі процедура підготовки й затвердження проекту Тимчасового Положення про створення Управління по фінансових справах при Військовому генерал-губернаторстві областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, та Штатного розпису цього Управління відбувалася з меншими проблемами. По-перше, використовувалися попередні напрацювання, по-друге, даним питанням займалися спеціалісти-фінансисти, які працювали в Управлінні фінансовими справами періоду попередньої окупації Галичини й Буковини. Тимчасове Положення та Тимчасовий Штат Управління по фінансових справах при Військовому генерал-губерна-

торстві областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, були направлені 9 жовтня 1916 р. на погодження до Військового генерал-губернатора для подальшої передачі на затвердження до Верховного Головнокомандувача [17, арк. 18].

Тимчасове Положення про устрій Управління по фінансових справах при Військовому генерал-губернаторстві областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, у редакції від жовтня 1916 року складалося з трьох розділів: «Загального положення», «Про порядок стягнення податків і зборів» та «Про порядок управління казенними заводами». Тимчасовим Положенням затверджувалися нові структурні зміни Управління по фінансових справах Галичини й Буковини та механізм призначення керівного складу. Посада начальника Управління називалася по-новому – Уповноважений від Міністерства фінансів, а тому й призначення здійснювалося Міністром фінансів за погодженням з Військовим генерал-губернатором. Для Уповноваженого від Міністерства фінансів по штату призначалося троє помічників (на правах заступників – С.О.), які також обиралися Міністром фінансів та погоджувалися з Військовим генерал-губернатором. За помічниками закріплювалися певні напрямки роботи: перший мав обов'язок займатися прямими податками й митами; другий – відати акцизними зборами та казенними заводами, які виробляли підакцизну продукцію, а на третього помічника покладалася кредитна справа. Штатний розпис Управління передбачав посади інженера, керівника канцелярії, бухгалтерів та окружних фінансових інспекторів, які призначалися Військовим генерал-губернатором за поданням Уповноваженого від Міністерства фінансів. Призначення інших чинів Управління, таких як помічники

окружних фінансових інспекторів, діловоди при інспекторах, землеміри, контролери та інші чиновники, здійснювалося безпосередньо Уповноваженим від Міністерства фінансів.

До компетенції Управління по фінансових справах при Військовому генерал-губернаторстві областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, входили такі функції [17, арк. 19]:

1) відання державними та місцевими податками і зборами (контроль за нарахуванням, стягненням та зарахуванням до казни); здійснення загального нагляду за справлянням місцевих міських та гмінних зборів;

2) відання кадастровими книгами і планами (їх пошук та приведення до порядку);

3) управління казенними заводами (соляними, тютюновими та нафтоперігінними);

4) організація обліку та звітності щодо державних та місцевих податків і зборів та інших надходжень до казни;

5) проведення ревізій місць та осіб, уповноважених на стягнення державних і місцевих податків та зборів, у тому числі службових осіб казенних заводів;

6) отримання від гербового казначейства гербових знаків, промислових свідоцтв і патентів та передачу їх посадовим особам і відповідним установам. Організація контролю за їх обліком та своєчасною передачею отриманих коштів до польових казначейств;

7) організація та нагляд за кредитними установами, вирішення інших питань, пов'язаних з кредитуванням;

8) збір статистичних даних з питань фінансового управління з подальшою розробкою плану організації фінансового господарства в зайнятих по праву війни областях Австро-Угорщини.

Управління по фінансових справах та кожний окружний фінансовий інспектор мали власні казенні печатки. Військовий генерал-губернатор за поданням Уповноваженого від Міністерства фінансів визначав кожному окружному фінансовому інспектору межі підконтрольних територій та вказував безпосереднє місце його постійного перебування. Таким чином, губернії поділялися на фінансові округи, межі яких співпадали з визначеними адміністративними територіями повітів, та могли перепризначатися. Так, станом на березень 1917 р. у Чернівецькій губернії було визначено чотири фінансові округи: перший фінансовий округ включав Чернівецький, Серетський, Сторожинецький повіти; другий – Кіцманський, Снятинський, Городенківський та Вашковецький повіти; третій – Коломийський, Печеніжинський, Косівський і Вижицький повіти; четвертий – Сучавський, Гура-Гуморський, Радауцький та Кимполунзький повіти. Місцезнаходження окружного фінансового управління було встановлено: по перших двох фінансових округах – м. Чернівці, по другому – м. Коломия, по третьому – м. Радауц [18, арк. 5]. У Тернопільській губернії було створено три фінансових округи: перший – Тернопільський, Скалатський, Збарзький, Бережанський, Бродський, Золочівський (Зборівський) повіти; другий – Терембовлянський, Чортківський, Заліщицький, Борщівський, Гусятинський повіти; третій – Станіславівський, Глумацький, Підгаєцький, Надвірнянський (Богородчанський), Бучацький повіти. Місцезнаходження окружного фінансового управління було встановлено відповідно у містах Тернополі, Чорткові та Бучачі [18, арк. 5–5 зв.]. З певних умов відбувалася зміна у структурі

фінансових округів, тому вищенаведена структура фінансових округів Чернівецької й Тернопільської губерній не була стабільною [18, арк. 97, 99].

Саме на окружних фінансових інспекторів покладалися основні обов'язки, які обумовлювалися функціональними завданнями всього Управління фінансовими справами:

1) здійснення контролю за правильним стягненням і повнотою надходження до казни державних податків і зборів;

2) проведення реєстрації торгівельних і промислових підприємств, залучення їх до сплати промислового та патентного зборів. Продаж промислових патентів і свідоцтв та негайне, але не пізніше 2-х тижнів від дня їхнього отримання, внесення отриманих коштів до польового казначейства;

3) безпосередній нагляд за контролерами та керівництвом їхньою роботою;

4) проведення ревізій діяльності міських та гмінних управ щодо дотримання ними порядку стягнення державних і місцевих податків і зборів, а також нагляд за обліком грошових коштів, отриманих від сплати податків і зборів, та своєчасним внесенням цих коштів до польових казначейств;

5) вивчення й дослідження економічного стану та податкової платоспроможності округу;

6) виконання різних службових доручень Уповноваженого від Міністерства фінансів.

Для належного виконання зазначених вище обов'язків окружні фінансові інспектори та їхні помічники, інші відряджені для проведення ревізій чини Управління, а також Уповноважений від Міністерства фінансів та його помічники мали право безперешкодного доступу в усі торгівельні і промислові

заклади [17, арк. 21–23]. Крім того, представники Управління фінансовими справами входили до складу реквізичійних комісій як їх тимчасові члени. Як правило, представниками від фінансового відомства призначалися окружні фінансові інспектори [16, арк. 116, 117].

Окружні фінансові інспектори, будучи підзвітними Уповноваженому від Міністерства фінансів, зобов'язувалися подавати до вищестоячого органу щорічні звіти про свою діяльність, податковий та економічний стан дорученого їм округу у терміни не пізніше 1 березня кожного наступного за звітним року. Відповідно, підсумкові звіти регулярно надавалися до Міністерства фінансів та канцелярії Військового генерал-губернатора як щодо загальних показників роботи Управління фінансовими справами областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, так і щодо окремих напрямків роботи (оподаткування, діяльності секвестрованих заводів, економічного стану окупованих територій тощо).

Слід відмітити, що діяльність Управління фінансовими справами областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, знаходилася у полі зору ще одного контролюючого органу – Управління військово-окружного контролера. Зазначений орган було створено відповідно до наказу Верховного Головнокомандувача за № 81 від 24 жовтня 1914 р., невдовзі після входу російських військ на територію Галичини. Основними напрямками діяльності Управління військово-окружного контролера були: «1) ревізія військового господарства; 2) ревізія цивільної і фінансової звітності; 3) ревізія витрат залізничних доріг Галичини» [19, арк. 6–6 зв.]. Механізми ревізії фінансової звітності не були встанов-

лені, а тому взаємодія зазначених двох контролюючих Управлінь, з одного боку, утворювала конкуруюче середовище між ними, а з другого, – дозволяла військово-окружному контролеру здійснювати непрямий (паралельний) контроль за фінансовими питаннями окупованих територій загалом і діяльністю Управління фінансовими справами зокрема. З третього боку, відбувався процес нагромадження бюрократичного документообігу. Такий стан речей, звичайно, породжував проблеми у відносинах окремих органів окупаційної влади. У звіті про діяльність Управління військово-окружного контролера Галичини за період з 1 жовтня 1914 по 1 липня 1915 рр. зазначалося, що «організовано справу стягнення й непрямих податків, але офіційні дані про діяльність фінансового Управління та зібраних ними доходів у Контролі ще дуже мізерні й, незважаючи на його прохання, ніякої періодичної звітності поки що не встановлено» [19, арк. 4 зв.]. Надалі взаємодія Управління фінансовими справами областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, з Управлінням військово-окружного контролера Галичини обмежувалася певною перепискою за окремими запитами. Зазвичай військово-окружний контролер надсилав запитальні листи зі значною кількістю пунктів щодо певних напрямків діяльності Управління фінансовими справами. Так, у листі від 29 жовтня 1916 р. до Управління фінансовими справами польовий контролер ставив такі запитання: 1) в чийм віданні перебуває нафтоперегінний завод в м. Печеніжині, 2) кому, коли і в якій кількості відпускалися нафтопродукти, що виробляються на зазначеному заводі, 3) за якою ціною відпускалися продукти, 4) куди зараховувалися отримані за нафтові

продукти гроші (тобто в доходи держави чи в інші джерела), 5) скільки таких грошей надійшло і зараховано з дня окупації заводу російськими військами і дотепер, 6) яка і ким встановлена звітність, як матеріальна щодо експлуатації промислів, так і грошова [20, арк. 94]. Здебільшого військові контролери надсилали запити до Управління фінансовими справами щодо стану справ з оподаткування на окупованих територіях. На запит військового польового контролера у грудні 1914 року було отримано відомості від помічників уповноваженого по фінансових справах щодо порядку оподаткування в Галичині, який діяв при австрійському урядові [19, арк. 56]. У листі від 8 грудня 1916 р. польовий контролер ставив такі запитання: «1) які і в якому розмірі в даний час стягуються податки і мита та які передбачається стягувати в майбутньому; 2) як і ким здійснюється це стягнення; 3) скільки вже стягнуто; 4) куди і в який кошторисний підрозділ внесено кошти; 5) яка передбачена звітність по податках, митах і монополіях; 6) які й де знаходяться солеварні заводи і тютюнові фабрики; 7) які з них працюють, ким обслуговуються і на яких умовах; 8) чи є на них запаси матеріалів, і якщо є, то в якому розмірі; 9) які є заводи і фабрики, крім монопольних; 10) які з них діють» [17, арк. 21]. Аналогічний лист-запит було надіслано 27 березня 1917 р. [18, арк. 8]. Тематичний запит від 25 лютого 1917 р. стосувався лише стану оподаткування промисловим податком [18, арк. 1].

Окремою інструкцією Військового генерал-губернатора на Управління фінансовими справами покладалося відання секвестрованими заводами і промислами, які передавалися в розпорядження Військовому генерал-губерна-

торові в господарче відання. Відповідно, під господарчий та фінансовий контроль потрапили Джуrowsькі буровугільні копальні, Косівський і Качицький соляні заводи, Печеніжинський нафтоперегінний завод, Битківський нафтовий промисел. Наказами Управління фінансовими справами в областях Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, на цих підприємствах призначалися працівники на посади адміністративних директорів та завідувачів, інженерів та бухгалтерів, конторських працівників та рядових робітників [21, арк. 1–9]. На вищезгаданих підприємствах, які перейшли під контроль російської окупаційної влади і стали казенними, призначалися спеціально уповноважені контролери від Управління фінансовими справами в областях Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, які здійснювали безпосередній контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств у цілому та за порядком дотримання встановлених вимог (у т.ч. цін) по відпуску готової продукції зокрема [16, арк. 98]. Так, яскравим прикладом керівної участі Управління фінансовими справами в областях Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, в господарських справах секвестрованого підприємства є Печеніжинський нафтоперегінний завод. Цей завод було передано у відання Управлінню фінансовими справами актом від 15 жовтня 1916 р. Після призначення керівництва та всього штату заводу 19 жовтня 1916 р. Управління фінансовими справами відрядило на завод фінансового контролера Колеснікова. Фінансовий контролер був уповноважений стежити за обліком продажу готової продукції та контролював відпуск нафтопродуктів у порядку військової необхідності – в першу чергу відпуск здійснювався

військовим частинам та установам на підставі відповідних посвідчень від начальників повітів та гмінних управлінь Галичини й Буковини. Розподіл керосину та бензину між військовими частинами та установами здійснювався за безпосередніми вказівками начальника Управління фінансовими справами [20, арк. 254]. Крім того, Управління фінансовими справами брало участь у вирішенні суто господарчих проблем, зокрема щодо забезпечення безперебійного функціонування заводу, а саме: сприяло пошуку постачальника газових труб на завод (400 м 3-х дюймових) та ременів для техніки, які адміністрація заводу не могла ніде знайти, вирішувало проблему недостатності тари (бочок) для нафтопродуктів, у т.ч. і шляхом збільшення норми застави при відпуску бензину та керосину за тару, яка підлягала поверненню, та ін. [20, арк. 203, 208, 228]. Управління фінансовими справами узгоджувало з директором заводу та встановлювало відпускні ціни на нафтопродукти, а в окремих випадках вимагало від адміністрації заводу підвищення продуктивності праці на заводі [20, арк. 195, 212]. Управління фінансовими справами регулярно звітувало перед Військовим генерал-губернатором областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, щодо діяльності Печеніжинського нафтоперегінного заводу: скільки перероблено сирої нафти в готову продукцію (керосин, бензин, коломазь), скільки відпущено військовим частинам, установам та населенню, який обсяг залишків нафтопродуктів мав місце станом на звітну дату, а також прогнозувалися плани майбутнього виробництва [20, арк. 22].

Слід відмітити, що фінансові контролери призначалися Управлінням

фінансових справ областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, не лише на секвестрованих заводах, а й на великих стратегічно важливих виробництвах, таких як Колендзянський дріжджовий завод, Коломийський нафтоперегінний завод «Крис і Зінгер» та інші [16, арк. 98]. Завдання та функції фінансових інспекторів на цих підприємствах скеровувалися в одному напрямку – поставити під контроль діяльність підприємств, які знаходяться на окупованій території, з метою максимального використання ресурсів на забезпечення військових потреб та стягнення податків до імперської казни у повному обсязі.

Пізніше, 8 лютого 1917 року, Головнокомандувачем було затверджено черговий варіант Тимчасового Положення з новою інтерпретацією назви – «Тимчасове Положення про стягнення податків і зборів та про устрій управління по фінансових справах при Військовому генерал-губернаторові областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни». Слідом за Тимчасовими Положеннями 13 лютого 1917 р. затверджується й новий варіант Тимчасових Штатів управління по фінансових справах при Військовому генерал-губернаторові областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни. До штатів увійшли такі посади: начальника управління, трьох помічників начальника управління, інженера, керівника канцелярії, двох бухгалтерів, двох чиновників для особливих доручень, одного журналіста, семи окружних фінансових інспекторів, семи помічників окружних фінансових інспекторів, десятих контролерів та семи діловодів [17, арк. 35–35зв.].

Загалом можна констатувати той факт, що недостатність кваліфікованих кадрів була відчутна на всіх рівнях

російських окупаційних органів управління в Західній Україні. Для канцелярської роботи у цивільні органи влади нижчих чинів часто залучали осіб, які перебували на дійсній військовій службі і вміли писати російською, в кращому випадку мали певну спеціальну освіту. Виявляється, що й такі особи часто не справлялися з роботою. Дослідник діяльності цивільних органів влади Галичини у роки Першої світової війни І. Ільницький звертав увагу на низький фаховий рівень чинів поліції і писарів, яких доводилося навіть звільняти через їх повну професійну невідповідність. Він зазначав, що «із 10 львівських приставів лише двоє мали середню освіту (закінчили юнкерські училища), 8 – початкову освіту (закінчили двокласні міські училища), у середовищі околоточних наглядців траплялися абсолютно неграмотні люди, які насилу могли написати своє прізвище» [5]. Тобто, навіть простих писарів було складно найняти для канцелярської роботи, не те щоб кваліфікованих фінансистів, готових працювати в новостворених фінансових органах. Львівський Губернатор у листі до Військового генерал-губернатора скаржився, що «в цьому краю при незначній кількості людей, які пропонують свою працю для канцелярської роботи... і які при цьому знають російську грамоту», знайти когось на роботу писаря було дуже складно [22, арк. 1], адже діловодство в цих регіонах велося польською або німецькою мовами. А тому майже всіх фахівців для роботи в Управлінні фінансовими справами чи Польових казначействах відряджали з російських, українських чи польських губерній Російської імперії.

Висновок. Таким чином, існування установчих документів, таких як Тим-

часове положення про Управління фінансовими справами та Тимчасові Штати цього Управління, а також фактичне функціонування даного органу свідчить про прагнення російського окупаційного режиму вибудувати вертикаль владних структур, у т.ч. і в галузі фінансів. Особливо активна діяльність Управління фінансовими справами проявилася під час другої окупації Західної України. У період першої окупації відбувалося становлення та формування основних засад діяльності фінансового управління, спостерігалася деяка запізнілість у його створенні (час затвердження штатів Управління – кінець грудня 1914 р. – січень 1915 р., а вже 21 лютого 1915 р. відбулося виведення російських військ). Часта зміна установчих документів Управління фінансовими справами при Військовому генерал-губернаторові повністю відповідала першому слову їхньої назви – «тимчасові». Ці зміни стосувалися як структури даної установи, так і її підзвітності. Зміна підпорядкування Управління фінансовими справами, що відбулася під час другої окупації Галичини і Буковини – перехід від підконтрольності Військовому генерал-губернаторові до Міністерства фінансів – відносно імперської влади, позитивно вплинула на роботу Управління. Оперативніше вирішувалися організаційні і поточні робочі питання, дещо поліпшилося інструктивне і кадрове забезпечення. Підвищено статус фінансової установи та збільшено оплату праці спеціалістів Управління. А саме, посада начальника Управління фінансовими справами – Уповноваженого від Міністерства фінансів – за рівнем посади була віднесена до IV класу і тим самим прирівнювалася до посади Губернатора (Наказ начальника штабу Верховного Головнокоман-

дувача від 3 липня 1916 р. за № 895) [14] та начальника Управління майном Державного і православного релігійного фонду, Уповноваженого Міністерством Землеробства (Наказ начальника штабу Верховного Головнокомандувача від 14 жовтня 1916 р. № 1418) [15], у яких по штату також був IV клас посади зі встановленими їм річними посадовими окладами: основним – у сумі 3000 руб., та посиленням (на столові витрати) – в сумі 3300 руб. З наполегливої подачі Міністра фінансів П.Барка ім-перський уряд врахував ту обставину, що фінанси мають бути у руках фахівців, яким необхідно добре платити. Такий підхід сприяв залученню до роботи в Управлінні більш досвідчених фахівців, відряджених з російських, українських і польських губерній Російської імперії. Розширення штатної чисельності Управління дало можливість більшою мірою поставити під контроль окупаційної влади всі галузі економіки регіону, посилити податковий тиск на платників податків з метою поповнення імперського бюджету. Розширення повноважень Управління фінансовими справами щодо фінансово-господарчого відання секвестрованих підприємств стало зручним та дієвим інструментом в руках окупаційної влади для здійснення контролю за підприємствами, які знаходилися на підконтрольних територіях. Частково визнаючи право приватної власності для окремих підприємств на окупованій території, російська імперська влада ставила за мету щонайпотужніше секвеструвати ресурсно-видобувні виробництва для максимального використання їхніх можливостей для військових потреб.

Отже, створення Управління фінансовими справами при військовому гене-

рал-губернаторстві областей Австро-Угорщини, зайнятих російськими військами, стало дієвим інструментом в руках окупанта (Російської імперії) для висотування всіх фінансово-економічних ресурсів із загарбаної, знесиленої війною Галичини і Буковини на свою власну користь та утвердження імперської влади на цій території.

Література та джерела

1. Берест І. Р. Соціальне становище населення Східної Галичини і Західної Волині в роки Першої світової війни : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / Берест І. Р. – Львів, 2009. – 22 с.
2. Великочий В. С. Австро-Угорська політика в Галичині періоду Першої світової війни: штрихи до аналізу української історіографії. Проблеми історії України XIX–XX ст. – Вип. XVII. – С.373–389.
3. Временное положение об управлении областями Австро-Венгрии, занятыми по праву войны: Приказ Начальника Штаба Верховного Главнокомандующего от 3 июля 1916 г. // Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914–1917). Приказы начальника Штаба Верховного главнокомандующего за 1916 год. – 1916. – Ч. 1.
4. Глизнер В. Адміністративно-територіальний поділ Галичини та Буковини Російською окупаційною владою в 1914–1918 рр. *Схід*. – 2014. – № 4. – С. 79–83.
5. Ільницький І. Діяльність цивільних органів влади Галичини у роки Першої Російської окупації (Серпень 1914 р. – Червень 1915 р.) // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць. Серія 6: Історичні науки. – К., 2015. – Вип. 13. – С. 76–81.
6. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни: IV Гаазька конвенція від 18.10.1907 // База даних Законодавство України» / ВР України. – URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 09.01.1917).

7. Кучера І.В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук. – Чернівці, 2005. – 18 с.

8. Литвин М. Україна у Першій світовій війні: сучасна російська історіографія проблеми // Військово-науковий вісник. – Вип. 7. – 2005. – С. 35–47.

9. Лозинська І.Г. Російські воєнні генерал-губернаторства у Галичині в період Першої світової війни : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук. – Львів, 2010. – 19 с.

10. Любченко В. Б. Російська окупаційна адміністрація у Галичині та на Буковині // Велика війна (1914–1918) і Україна. – К., 2013. – С. 248–300.

11. Мазур О. Я. Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук. / Мазур О. Я. – Львів, 1997. – 22 с.

12. Мазур О. Я., Сухий О.М. Українське населення Галичини на початку Першої світової війни: агресивні акції австрійської влади. Держава та армія // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2000. – № 408. – С. 73–78.

13. Мазур О.Я., Патер, І.Г. Галицька «Руїна»: соціально-економічне становище Східної Галичини (1914–1915 рр.). Держава та армія // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2007. – № 584. – С. 44–52.

14. Папакін Г. Джерела для дослідження історії російських органів управління Східною Галичиною та Південною Буковиною під час Першої світової війни (1914–1917) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – К., 2009. – Чис. 16. – С. 64–76.

15. Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 340 с.

16. Реєнт О.П., Сердюк О.В., Шевченко В.В. Економічне становище в підросійській Україні // Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. – К. : КЛІО, 2013. – С. 378–408.

17. Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914–1917). Приказы начальника Штаба Верховного Главнокомандующего за 1916 год // Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914–1917). – 1916.

Ч. 1: № 889 (1 июля 1916 года). № 1072 (9 августа 1916 года). – 1916. разд. паг.

18. Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914–1917). Приказы начальника Штаба Верховного главнокомандующего за 1916 год // Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914–1917). – 1916.

Ч. 3: № 1340 (29 сентября 1916 года). № 1626 (22 ноября 1916 года). – 1916.

19. ЦДІАК України (Центральний державний історичний архів України, м. Київ), ф. 361, оп. 1, спр. 89.

20. ЦДІАК України, ф. 361, оп. 1, спр. 1051.

21. ЦДІАК України, ф. 377, оп. 1, спр. 84.

22. ЦДІАК України, ф. 378, оп. 1, спр. 1.

23. ЦДІАК України, ф. 377, оп. 1, спр. 20.

24. ЦДІАК України, ф. 377, оп. 1, спр. 97.

25. ЦДІАК України, ф. 361, оп. 1, спр. 51.

Orlyk S.V. ORGANIZATION OF FINANCIAL CONTROL BY RUSSIAN OCCUPYING AUTHORITIES ON THE TERRITORIES OF GALICIA AND BUKOVYNA DURING THE FIRST WORLD WAR. *The article discloses the formation and organizational principles of financial control by Russian occupying authorities during the invasion of the territories of Galicia and Bukovyna during the First World War. The competence of all branches of the military and civil occupying administration in the field of finance was revealed. The regulatory support of the establishment of the Administration of Financial Affairs of Galicia and Bukovyna as a special financial body was studied. The structure, tasks, rights and administrative functions of the Administration of Financial Affairs of Ga-*

Galicia and Bukovyna were analyzed. The attention was paid to the personnel and personnel's qualification of the Administration of Financial Affairs. A particular attention was paid to the financial competence of the occupying authorities in the implementation of the tax policy of the Russian Empire on the occupied territories of Western Ukraine during the war. The role, occupational structure, accountability, tasks and responsibilities, rights and duties of district financial officers were determined. The special features of the formation of financial bodies of the first and the second occupation of Galicia and Bukovyna by Russian troops were considered.

The basic activities of the Administration of the District Military Inspector in the sphere of finance and cooperation with the Administration of Financial Affairs were clarified.

It was found out that by a separate instruction of the Military Governor-General of Galicia the Administration of Financial Affairs was entrusted the control of sequestered plants and crafts. The tasks and functions of financial inspectors appointed by the Administration of Financial Affairs in Galicia and Bukovyna were considered. It was proved that the empowerment of the Administration of Financial Affairs concerning financial and economic competence of sequestered plants was an effective and usable tool in the hands of the occupying authorities to control the enterprises on the controlled territories.

Keywords: Galicia, Bukovyna, Administration of Financial Affairs, First World War, district financial inspectors, financial inspectors, military district inspector, sequester, tax policy.

Орлик С.В. ОРГАНИЗАЦИЯ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ РОССИЙСКИХ ОКУПАЦИОННЫХ ВЛАСТЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ГАЛИЧИНЫ И БУКОВИНЫ В ПЕРИОД ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ.

В статье рассмотрено становление и организационные основы финансового управления российской оккупационной властью во время вторжения на территорию Галичины и Буковины в период Первой мировой войны. Рассмотрено компетенцию всех ветвей оккупационной военной и гражданской администрации в области финансов. Исследовано нормативно-правовое обеспечение процесса создания Управления по финансовым делам Галичины и Буковины как специального финансового органа. Рассмотрена структура, задачи, права и обязанности Управление по финансовым делам Галичины и Буковины. Обращено внимание на личный состав и квалификацию кадров финансового управления. Особенно акцентировано на компетенции финансовых органов оккупационной власти в реализации налоговой политики Российской империи на захваченных во время войны территориях Западной Украины. Определена роль, профессиональный состав, подотчетность, задачи, функции, права и обязанности окружных финансовых инспекторов. Рассмотрены особенности формирования финансовых органов во время первой и второй оккупации российскими войсками Галичины и Буковины.

Ключевые слова: Галичина, Буковина, Управление по финансовым делам, Первая мировая война, окружные финансовые инспекторы, финансовые контролеры, военно-окружной контроллер, секвестр, налоговая политика.